

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2013-01-18

UDK 904(497.4Koper)

RIMSKE NAJDBE IZ IZKOPAVANJA V SERVITSKEM SAMOSTANU V KOPRU

Tina KOMPARE

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za dediščino Sredozemlja, SI-6330 Piran, Bolniška 20, p.p. 14
e-mail: tina.kompare@zrs.upr.si

IZVLEČEK

V letu 2011 je v servitskem samostanu v Kopru Inštitut za dediščino Sredozemlja, Znanstveno-raziskovalnega središča Univerze na Primorskem izvedel arheološko izkopavanje. Odkriti so bili ostanki rimske vile. Med arheološkim gradivom pridobljenim iz treh sond prevladuje gradbeni material. V prispevku so obdelane tegule in opečnati segmenti za stebre. Izjemna je najdba črno-belega mozaika, nad katerim so se nahajali ostanki stenske poslikave. Drobne najdbe so maloštevilne in fragmentarne. Prisotni so odlomki amfor, kuhinjske ter namizne keramike. Najden je bil še odlomek oljenke ter dveh balzamarijev. Odkritje nudi nove podatke za razumevanje poselitve otoka v rimski dobi.

Ključne besede: rimska vila, tegula, mozaik, stenska poslikava, Koper, rimska doba

REPERTI ROMANI PROVENIENTI DAGLI SCAVI NEL CONVENTO DEI SERVITI A CAPODISTRIA

SINTESI

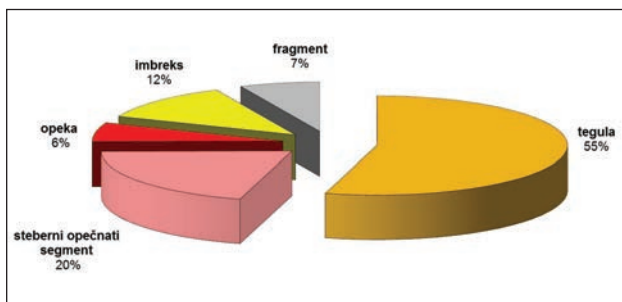
Nel 2011, l'Istituto per il Patrimonio del Mediterraneo, Centro di Ricerche Scientifiche dell'Università del Litorale, ha condotto alcuni scavi archeologici nel convento dei serviti a Capodistria, scoprendo resti di una villa romana. Nei tre sondaggi effettuati, prevale il materiale di risulta e lo studio analizza le tegole ed frammenti di laterizio impiegati nei pilastri. Eccezionale è la scoperta di mosaico in bianco e nero con sopra resti di pitture murali. Scarsi e frammentari gli altri reperti: anfore, vasellame da cucina e da tavola, un frammento di lucerna e frammenti di due balsamari. I rinvenimenti forniscono nuove informazioni per comprendere come l'isola sia stata abitata in epoca romana.

Parole chiave: villa romana, laterizi, mosaico, pittura murale, Capodistria, epoca romana

V starem mestnem jedru, povsem blizu glavnima prometnicama po Pristaniški in Kidričevi ulici, stoji za puščen stavbni kompleks servitskega samostana, v kateri so se še do leta 1996 rojevali slovenski Istrani. V veduti Kopra sicer dominantna zgradba, ki se dviga za Taverno, nekdanjim skladiščem soli, se, ko pridemo bližje, skriva za Hotel Koper. V mesecih marec in april 2011 so na Santorijevi 9 raziskovali arheologi, sodelavci Inštituta za dediščino Sredozemlja, Znanstveno-raziskovalnega središča Univerze na Primorskem. Izvedli so arheološko sondiranje z namenom ugotovitve ohranjenosti stavbe ter njenega arheološkega potenciala. Stavbni kompleks v današnjem obsegu je bil zgrajen leta 1453 na kraju, kjer je prej stal manjši benediktinski samostan iz 14. stoletja (Hoyer 2002, 167). Izkopane so bile tri sonde, in sicer sonda 1 na bližnjem malem dvorišču, sonda 2 v samem križnem hodniku in sonda 3 v vrtu križnega hodnika¹. Glede na različno lokacijo sond se razlikuje tudi material pridobljen iz posameznega izkopa. Sonde so bile izbrane tako, da so dale čim več informacij o gradbenih fazah iz različnih časovnih obdobjih, saj bodo potrebne za načrtovanje konservacije in sanacije stavbnega kompleksa.

GRADBENI MATERIAL

Od vsega materiala pridobljenega ob izkopu sond prevladuje po masi in pomembnosti gradbeni material, ki ga lahko datiramo v rimsko dobo. Vsega skupaj je bilo izkopanih 310 kg tegul, imbreksov, opek stebrov, zidnih opek ter nedoločljivih fragmentov. Skoraj polovica tega

Graf 1: Prikaz deležev posamezne vrste gradbenega materiala glede na celotno količino izkopenega gradbenega materiala iz vseh treh sond.

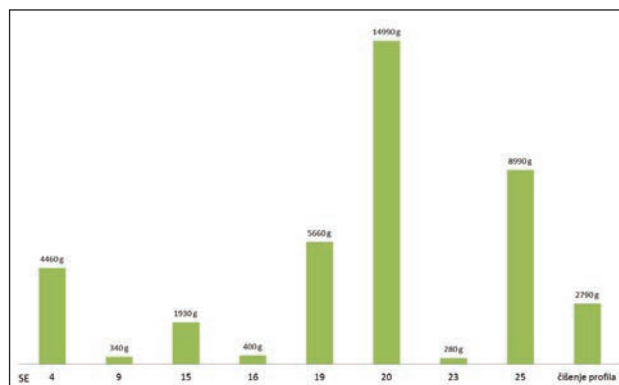
Graph 1: A graphical display of the shares of different types of building material based on the total quantity of excavated building material from all three trenches.

prihaja iz sonde 3, v kateri je bil najden tudi mozaik. V sondi 2, kjer prevladujejo opečnati segmenti za stebre, je bilo odkrito 90 kg, preostalih 80 kg pa je iz sonde 1. Ob temu velja povedati, da velikost sond ni bila enotna.

Najmanjša je bila sonda 2, ki je merila 3,77x2,48 m. Sprva sta preostali dve sondi merili obe 3x5 m, naknadno pa je bila sonda 3 razširjena proti severu in je po povečanju merila 3x7 m.

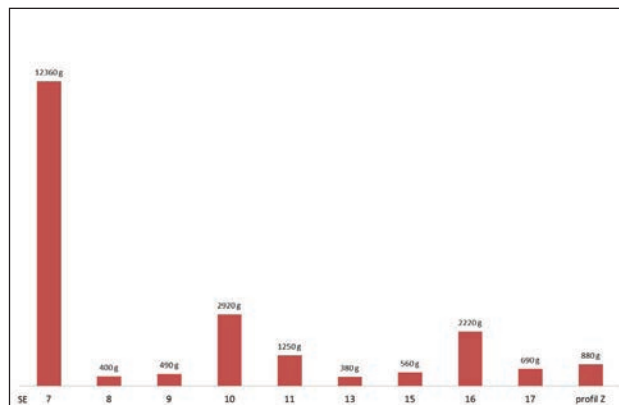
Tegule

Tegula (mn. tegulae) je specifična strešna kritina, ki je skupaj z imbreksi in antefiksi tvorila grške in kasnejše rimske strehe. Nekatere tegule imajo iz obravnavanega najdišča na prelomu še sledove malte (Kat.št. 3), kar kaže na njihovo sekundarno uporabo. Razlomljene so jih mogoče uporabiti kot polnilo oz. zidno opeko. V sondi 3 tegule predstavljajo kar $\frac{3}{4}$ vsega izkopenega gradbenega materiala, sicer pa so tegule prisotne v vseh treh sondah.

Graf 2: Tegule v sondi 1- prikaz skupne teže (g) tegul po posameznih stratigrafskih enotah (SE).

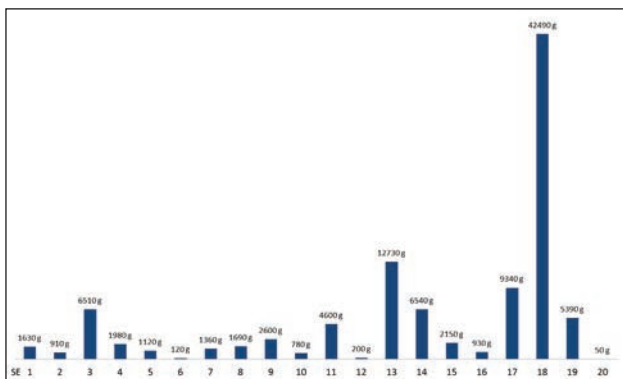
Graph 2: Tegulae in trench 1- a graphical display of total weight (g) of tegulae in each stratigraphic unit (SU).

Graf 3: Tegule v sondi 2- prikaz skupne teže (g) tegul po posameznih stratigrafskih enotah (SE).

Graph 3: Tegulae in trench 2- a graphical display of total weight (g) of tegulae in each stratigraphic unit (SU).

¹ V preliminarni objavi B. Kavurja (2011) sta bili sondi 1 in 3 zamenjani.

Graf 4: Tegule v sondi 3- prikaz skupne teže (g) tegul po posameznih stratigrafskih enotah (SE).

Graph 4: Tegulae in trench 3- a graphical display of total weight (g) of tegulae in each stratigraphic unit (SU).

Nekatere tegule imajo na vrhni površini odtis enega ali več prstov, ki lahko rišejo krožnice različnih oblik (Kat.št. 5, 6, 8, 10, 12 in 18). Najverjetneje gre za znake delavcev, da so ločili izdelke, preden jih je pregledal officinator (Matijašič 1987, 505). Ko so se tegule sušile zložene ena vrh druge, so verjetno proizvajalci prvo na

Sl. 1: Nabor vseh žigov prisotnih na najdišču (merilo 1:2). Foto: Aleš Ogorelec.

Fig. 1: A collection of all stamps from the site (scale 1:2). Photo: Aleš Ogorelec.

kupu opremili z žigom. Iz tega najdišča imamo zastopane tri različne žige, in sicer dva primerka Petroniae Tertvllae, dva Q. Clodi Ambrosi ter deset Crispini (Sl. 1).

Poleg žigov na tegulah imamo še en primerek tegule z vrezanim napisom (C?)ES.V.E. (Sl. 2; Kat.št. 1). Med sušenjem so lahko svoje naključne sledi pustile tudi manjše živali, kot so mačke in psi (v našem primeru pes; Sl. 3; Kat.št. 11).

Sl. 2: Tegula iz sonde 1 z vrezanim napisom (Kat.št. 1). Foto: Aleš Ogorelec.

Fig. 2: Tegulae from trench 1 with engraved inscription (Cat.No. 1). Photo: Aleš Ogorelec.

Q. Clodi Ambrosi sodi med zelo razširjene žige in je že bil predmet raziskav (Slapšak 1974). Delavnica v lasti osvobodjenca Quintusa Clodiusa Ambrosiusa naj bi bila, glede na koncentracijo žigov, v akvilejskem agru, po mnenju nekaterih v S. Giorgiu di Nogaro, kjer še dandanes proizvajajo znane keramične izdelke. Nasploh je pogost v severni Italiji, Istri, najdemo ga pa tudi v Dalmaciji, še posebej v okolici Zadra in Salone ter sporadično v južnem Sredozemlju na vzhodni obali do Lissosa v Albaniji, na zahodni pa do Colmarina na picenski obali. Glavne točke izvoza glede na najdbe so bile Pola, lader, Salona in Ariminum. V širši okolici Kopra so bili tovrstni žigi najdeni v Trstu, Dolini, Miljah, Kolombanu, Predloki, Brečih, Grubeljcah, Umagu in Bujah (Zaccaria, Župančič 1993, 140). Opeka Klodijevih tegul je rumene barve, žig pa je vtisnjen s poglobljenimi črkami, v negativu. V našem primeru so vtisnjene črke 2,4 cm visoke in

Sl. 3: Tegula iz sonde 3 z odtisom živalske tace (Kat.št. 11). Foto: Tina Kompare.

Fig. 3: Tegulae from trench 3 with imprinted animal paws (Cat.No. 11). Photo: Tina Kompare.

lepo oblikovane, v ligaturi so črke DI, AM in SI. Drugje se pojavlja še žig brez ligatur, ki pa je izredno redek. Ker je majhno število variacij Klodijevih žigov se domneva kratkotrajno delovanje delavnice. Sama lokacija delavnice ni bila najdena, zato je tudi datacija negotova, nekje v času 1. stoletja n.š. Glede na delavnico z žigom Pansiana, ki jo datirajo od druge polovice 1. stoletja pr.n.š. do tretje četrtine 1. stoletja n.š., se Q. Clodi Ambrosi datira kot nekaj desetletji mlajši (Miletić 2002, 222).

Crispini sodi glede na razdaljo med srednje razširjene žige (Gomez 1996, 82). Na bazi podobnih onomastičnih elementov je možno žig Crispini povezati s Calvia Crispinilla, Tullia Crispina ali Travl(...) et Cris(...). Pri materialu iz Školaric med tegulami prevladujejo tiste z žigom Crispini, ki so okrogli ali kvadratni. Prisotni so tudi žigi Tullie Crispine in amfore z istimi oz. podobnimi žigi. Pri tem je glina, ki je bila uporabljena za izdelavo tegul in amfor, na pogled enaka (Žerjal 2011). Družina Tullie Crispine je pripadala lokalni aristokraciji Tergesta, njihovi žigi pa so skoncentrirani predvsem v zaledju Trsta. Pravokotni žigi, kot so bili najdeni v servitskem samostanu, so poznani še v Trstu, Barkovljah, Škednju, Sveti Soboti, Štramaru, Jelarjih, Škofijah, Predloki in Simonovem zalivu. Iz Trsta, Doline, Boška pri Stepanih, Pomjana in Lorona pa imamo okrogle žige. Vseh deset primerkov žiga Crispini iz servitskega samostana je v pravokotnem okvirju, velikosti 1,6-1,7 cm x 10,3-10,4 cm. V celotni dolžini sta ohranjena samo dva žiga. Črke so v pozitivu, velike 1,2-1,3 cm. Pogosto je odtis slabo viden, saj je bil plitko pritisnjen, pa tudi sama originalna šampiljka najbrž ni bila kvalitetna, mogoče iz lesa. V osmih primerih je glina tegule oranžna (oz. po Munsell

lestvici rdeče-rumena 5YR 7/6), v dveh pa rumena (oz. po Munsell lestvici rožnata 7.5YR 7/3). Delavnica je datirana v čas 1. stoletja pr.n.š. in 1. stoletja n.š. (Gomez 1996, 46).

Na žigu Petroniae Tertvl(lae) imamo žensko ime Petronia Tertulla v roditeljski obliki. Osebna imena na tegulah so redko v imenovalniku. Gre za pripadnico družine Petronijev, *cognomen* Tertulla nam pove, da je tretja hči. Mogoče ga lahko povežemo z žigi L. Petroni L. F., C. Petroni Apri (conductoris) EPIDIAN(a figlina) ter L. Petr(oni) AVIT(iana figlina?) ali Avit(i) (Zaccaria, Župančič 1993, 146). Gre za gens, ki se je več generacij ukvarjala z izdelovanjem tegul na območju severnega Jadrana. Iz Lucija Petronija je prešla na Gaja Petronija in nato na ženo Epidio (Gregorutti 1888, 380-381). Oba žiga iz servitskega samostana sta enaka (Kat.št. 3 in 4), s tem da je samo eden ohranjen v celoti. Napis Petroniae Tertvl(lae) je v pravokotnem okvirju, imeni sta med seboj ločeni s trikotnikom. Višina črk v pozitivu je 1,1 cm, velikost okvirja pa 1,6x7,5 cm. Črke TR, NI, AE, TE in TVL so v ligaturi. Odtis je bil verjetno narejen s kovinsko šampiljko, saj je jasen, robovi črk pa ostri. Tudi barva glin je pri obeh opekah enaka, zunanje površine so svetlo oranžne barve (po Munsell lestvici 7.5YR 7/6), v prelomu pa je opeka oranžna (po Munsell lestvici 5YR 6/6).

Stebri

Opečnati segmenti za gradnjo stebrov zaznamujejo predvsem sondo 2, sporadično pa se pojavljajo tudi v drugih dveh sondah. V sondi 2 so izkopavci našli ostanke zrušenega rimskodobnega, iz segmentov sestavljenega opečnatega stebrička, ki je bil postavljen na večji kamniti plošči (Kavur 2011, 57). Kepe razpadle apnene malte, v katerih se je nahajala večja količina majhnih belih in črnih mozaičnih kock, so bile okoli stebrička in pod njim. Zahodno je bil tu najden še temelj rimskodobnega zidu z drenažnim jarkom ter zunanjim kanalom. Rimskodoben zid je bil ohranjen zgolj na južnem delu sonde, saj ga je na severnem uničil kasnejši izkop za grobno jamo. Vsi opečnati segmenti za gradnjo stebrov so ohranjeni fragmentarno, v najboljšem primeru z enim originalnim robom. Izvorno so te opeke namreč obsegale polovico ali tretjino kroga. Po oceni so stebri v premeru merili okrog 30 cm. Višina posameznega nivoja, je glede na ohranjene opeke, merila od 8,8 do 9,7 cm.

Če primerjamo izkopane fragmente opek za stebre iz najdišča med seboj, bomo videli, da je kar 85% opeke iz oranžnega barvnega spektra (po Munsell lestvici 5YR 6/6 in 5YR 6/4). Tovrstne opeke najdemo samo v sondi 2 in 3. Sonda 1 se kaže kot specifična, saj so v njej prisotne opeke rožnatega barvnega spektra (po Munsell lestvici predvsem 5YR 8/4), ki jih v drugih dveh sondah ne zasledimo. Tudi glede fragmentarnosti kosov so razlike. Kot je bilo že zgoraj omenjeno, nobena opeka ni ohranjena v celotni velikosti. Sondi 1 in 3 imata sicer majhno število opek za stebre, a so si po stopnji fragmentiranosti

znotraj sonde približno enake. V sondi 1 so kosi izrazito fragmentarni, povprečna teža enega kosa iz te sonde je približno 700 g, medtem ko so v sondi 3 vsi trije kosi med večjimi na najdišču, povprečna teža kosa je kar 3000 g. Povprečna teža kosa iz sonde 2 se giblje med tema dvema ekstremoma, in sicer znaša 1500 g.

Tabela 1: Prikaz števila kosov opečnatih segmentov za stebre po sondah in stratigrafskih enotah (SE).

Table 1: A display of the number of brick segments of the pillars in each stratigraphic unit (SU) of all three trenches.

Sonda	SE	Število kosov opeke za stebre
1	4	1
1	25	5
1	26	1
2	7	21
2	8	2
2	10	1
2	13	1
2	15	5
2	16	15
2	zahodni profil	1
3	24	2
3	25	1

NOTRANJA OPREMA RIMSKE VILE

Mozaik in stenska poslikava sta najbolj razširjeni zvrsti rimske dekorativne umetnosti, saj sta obvezen element vsakega bogatejšega rimskega bivališča. Pregleden članek o mozaikih rimskih vil iz severozahodne Istre sta pripravila Stokin in Zanier (Stokin, Zanier 2011b). Stenska poslikava je že zaradi narave materiala, iz katerega je narejena, manj obstojna. Fragmeti poslikanega ometa so poznani iz Sermina, Hrvatina, Simonovega zaliva. Iz bližnje okolice po najdbah izstopa rimska vila v Simonovem zalivu, ki poleg velikega števila mozaikov tudi nekaj fragmentov lepo poslikanega stenskega ometa (edikule in krilata rastlinska bitja, girlande, amor, roža z osmimi cvetnimi listi itd.).

Mozaik

Najden mozaik »in situ« iz servitskega samostana v sondi 3 (SE 30) je črno-bele barve. Mozaik je v osnovi bel, obrobjen s črnim robom. Bela osrednja ploskev je

sestavljena iz diagonalno postavljenih mozaičnih kock. Sledi pas v širini treh mozaičnih kock ravno tako bele barve, vendar so tessere postavljene vzporedno s potekom roba mozaika oz. sten prostora. Ob tem pasu je ravno toliko širok in enako postavljen pas črne barve. Obrobo zaključujejo črne mozaične kocke postavljene diagonalno v nasprotno smer kot osrednja bela ploskev. Enako postavitev mozaičnih kock ima mozaik v hodniku, ki je povezoval južni portik z notranjim delom vile (prostoru 4 v sektorju 2), iz Simonovega zaliva, samo da je razporeditev črnih in belih trakov v obrobi nekoliko drugačna. Popolnoma identičen mozaični vzorec je bil najden leta 1949 pri gradbenih delih na zahodnem krilu hotela Triglav (danes hotel Koper). Prof. Benedetto Lonza je mozaik izkopal ter o njem poročal prof. Attiliu Degrassiju v pismu 28. februarja 1954. Pismo je skupaj s priloženo fotografijo objavil Parentin (1975-1977, 167-169). V prevodu se glasi takole:

»Presvetli profesor!

Zelo mi je žal, da se nisem udeležil pogrebne slovesnosti pokojnega viteza poveljnika² Camilla De Franceschi. Ob spremembi naslova je prišlo do napake pri poštni dostavi.

Ob tej priložnosti prilagam fotografijo dela rimskega mozaika, ki sem ga s prijateljevo pomočjo odkril pred nekaj leti v enem vrtu v Kopru. Mislim, da Vas je o tem že obvestil pokojni g. Alisi (Slika 1).

Veliko malih mozaičnih kock je bilo raztresenih po terenu skupaj z delci keramike. V neposredni bližini so bili odkriti odlomki rimskih tegul in neki mladenič je našel novca Avgusta (sam sem našel še novca Septimija Severa). Našel sem tudi črepinje narejene iz zmesi gline značilne za prazgodovinsko keramiko in delce obdelanega kremenca, ki pa so lahko bili uporabljeni tudi za kakšno puško.

Omenjeni vrt oz. bolje vrtovi se nahajajo pred mestno bolnišnico, od katere jih je ločevala ulica. Mozaik se je nadaljeval pod zidom, ki ga je pokrival s strani ceste, in ravno tukaj, sredi mozaika so bile uporabljene mozaične kocke veliko manjše kot ostale (na fotografiji se tega ne opazi), čeravno so bile še vedno bele (obroba je bila črna). Temelji zidu, ki niso ležali neposredno na mozaiku, ampak jih je ločilo nekaj centimetrov vmesne zemljene plasti, so onemogočili nadaljevatvi z izkopom.

Vest o morebitnem obstoju mozaika na tistem mestu mi je posredoval g. Francesco Stradi. Izvedel jo je od enega izmed svojih sinov, ko je ta bil še otrok in se je s svojimi vrstniki igral v teh vrtovih ravno z mozaičnimi kockami, ki so jih pobirali po terenu.

Del odkritega mozaika, fotografiranega in nato ponovno zasutega, se je nahajal okrog 30-40 cm pod površjem. To Vam sporočam, ker domnevam, da Vas bodo te informacije zanimale.

S spoštovanjem, zahvaljujoč se Vam za vljudno vabilo.

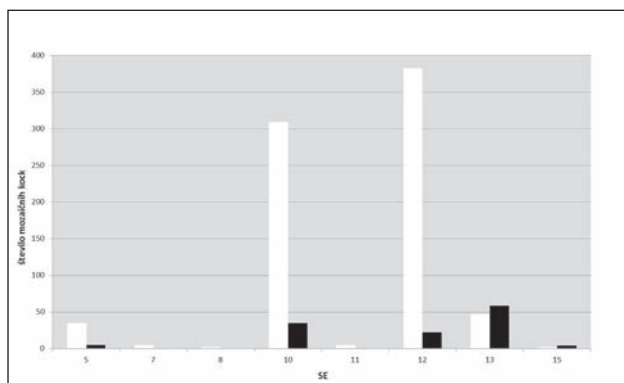
Benedetto Lonza«

2 Comm. (ital. *Commendatore*, ang. *knight commander*)- uradni naziv italijanskega častnega reda (*Ordine al Merito della Repubblica Italiana*) se posameznikom podeli z odlokom predsednika Italije.

Od omenjenega mozaika nam je danes ostala le fotografija, saj ga že kakšno leto po poslanem pismu ni bilo več najti. Gradbena dela pri povezovanju starega krila hotela z novim so namreč območje popolnoma uničila. Parentin piše, da bi bilo za iskanje nadaljevanja mozaika potrebno kopati pod cesto v smeri bolnišnice (Parentin 1975-1977, 169). Glede na bližino in podobnost z delom mozaika odkopanim v vrtu križnega hodnika lahko sklepamo o razprostranjenosti rimske vile. Orientacija obrob dopušča možnost, da gre celo za dela istega mozaika, zgornji in spodnji rob. V tem primeru bi bil prostor dolg okrog 20 m in bi po dolžini ustrežal hodniku (*fauces*). Žal ne vemo širine prostora in pa natančne lokacije izpred več kot pol stoletja dokumentiranega dela mozaika, ki bi našo domnevo lahko potrdila.

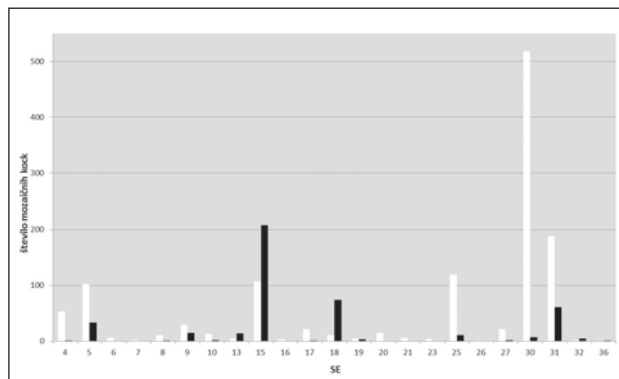
Bele mozaike s črno obrobo uvrščamo v začetno stopnjo strogega stila (Djurić 1976, 541). Strogi stil nastopi po preobratu v razvoju mozaika v 1. stoletju pr.n.š., ko mozaična umetnost opusti slikarski značaj in ima predvsem funkcijo talne obloge. Črni okvir mozaično ploskev funkcionalno deli in zapira prostor. Mozaiki strogega stila iz Simonovega zaliva so datirani v 1. stoletje n.š., omenjena analogija iz sektorja 2 se nahaja v objektu datiranem v obdobje cesarja Trajana (Stokin, Zanier 2011a, 49).

Nadaljevanje mozaika v Kopru je bilo mogoče zaslediti pod zahodnim profilom. Izkopavalci poročajo, da sta bila odkrita v severnem delu sonde 3 vsaj dva prekrivajoča se nivoja mozaika iz majhnih mozaičnih kock, tik ob severnem zidu, pa so bili na kupu odkriti še večji črni mozaični kamenčki, ki bi lahko pripadali še tretji plasti mozaika (Kavur 2011, 60). V tem primeru imamo več faz poselitve rimske vile in bi glede na spodnjo lego ohranjenega dela mozaika lahko sklepali na zgodnjo datacijo oz. začetno fazo. Posamezne mozaične kocke so bile raztresene skoraj v vseh plasteh v sondi 3. V manjšem številu so bile prisotne tudi v sondi 2, medtem ko jih v sondi 1 ni zaslediti. Mozaične kocke

Graf 5: Prisotnost mozaičnih kock v sondi 2 po stratigrafskih enotah (SE).

Graph 5: The presence of the mosaic cubes in each stratigraphical unit (SU) of trench 2.

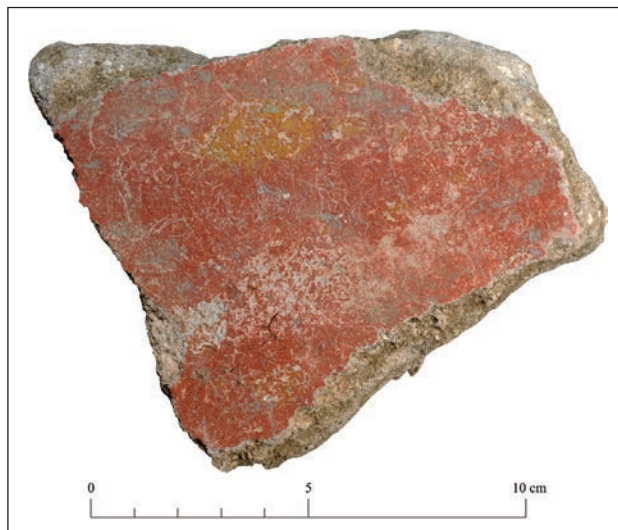
Graf 6: Prisotnost mozaičnih kock v sondi 3 po stratigrafskih enotah (SE).

Graph 6: The presence of the mosaic cubes in each stratigraphical unit (SU) of trench 3.

merijo po večini 0,8x0,7x0,6 cm, 6 kock (od tega samo ena črne barve) je mere 1,8x1,2x1,1 cm, ena pa je trikotne oblike. Od 913 naštetih posamičnih kock iz sonde 2 jih je 14% črne barve, medtem ko je v sondi 3 število in tudi odstotek višji. Od 1683 mozaičnih kock je dobra četrtina oz. 26% črnih.

Stenske poslikave

Poslikava sten je dopolnjevala s pohištvo skromno opremljen prostor rimskega bivališča. Stene so bile razdeljene na tri dele: podzidek, srednji del in friz (Plesni-

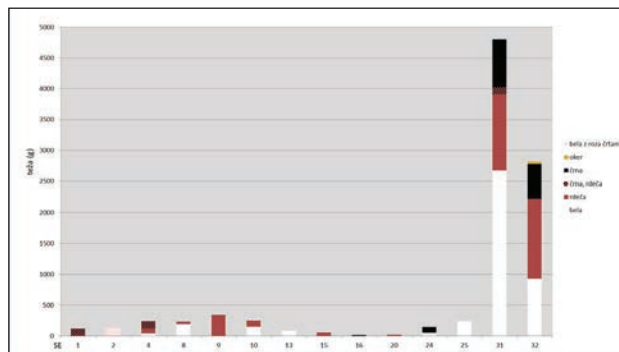
Sl. 4: Stenski omet pompejansko rdeče barve s praskatim ornamentom oker in zelene barve (Kat.št. 29). Foto: Aleš Ogorelec.

Fig. 4: Pompeian red wall plaster with an ornament of ocher and green droplets (Cat.No. 29). Photo: Aleš Ogorelec.

čar-Gec 1998, 14). Na osnovi dobro ohranjenih stenskih poslikav iz Pompejev, Herkulaneuma, Rima in Ostije so bili opredeljeni štiri slogi. Plesničar-Gec (1998) je v svoji monografiji v dveh delih o Antičnih freskah v Sloveniji I poskusila freske Emone, Celeie in Poetovia slogovno in časovno razvrstiti. Iz servitskega samostana v Kopru je bil najden slikani omet samo v sondi 3. Ohranjene imamo ploskve rdeče in črne barve, ki so lahko dekorirane še z belo črto ali prskasto ornamentirane z zeleno in oker barvo (Sl. 4). S špricanjem oz. črtkanjem so poskušali posnemati marmorni podzidek. Pri fragmentu z vidnimi linijami različnih tonalitet slabo ohranjene, danes sivo vidne barve gre mogoče za krožne vzorce, ki so jih uporabljali ravno tako za posnemanje videza kamna (Kat.št. 26). Na osnovi ohranjenih fragmentov je težko natančno datirati ali določiti slog, okvirno pa stensko poslikavo lahko datiramo v 1. stoletje.

Ohranjeni fragmenti stenskih poslikav imajo dve, nekateri tudi tri plasti ometa. Grob izravnalni omet iz prodca, mivke, apna in plev je debel 1-1,6 cm. Na nekaterih kosih je površina ravna, nekateri pa imajo vidne odtise šibja, ki so ga dajali za podlago, zaradi boljšega oprijema ometa. Izravnalni omet ni ohranjen na vseh kosih in tudi na ohranjenih rad odstopa. Nanj je bil nanešen nosilni omet v debelini 1-1,5 cm. Nosilni omet se od izravnalnega loči v temu, da nima plev in je finjši ter bolj kompakten. Poslikava je bila izvedena na intonacu iz silikatnega peska in apna v *al fresco* tehniki na še svež omet in oz. ali tempera tehniki. Intonaco plast je debela 0,5 cm (v nekaj primerih 0,8) in je enkrat debelejša od fresk iz Emone, Celeie in Poetovia. Prisotne imamo še slikane rdeče-črne fragmente, ki nimajo tipične strukture ometa (sonda 3 SE1 in SE4; Kat. št. 21 in 22). Ti fragmenti so iz nekakšne izravnalne mase narejene iz apna s primešanim peskom. Glede na svojo nepravilno obliko delujejo kot zapolnitve oz. dopolnitve stene.

Freske so ležale na mozaiku (SE31, SE32). Poleg slikanega ometa je prisoten tudi navaden bel omet. Glede na to, da se pojavljajo večje količine skupaj v istih plasteh kot barvani sta verjetno istočasna. Mogoče je bel omet pripadal stropni konstrukciji ali kakšni drugi steni. Na nobenemu od ohranjenih fragmentov ni ohranjena stika med barvano in belo površino. Bel omet v višje ležečih plasteh se da povezati z mlajšedobnimi grobnicami³. Bel omet najdemo tudi v sondi 1 in 2, vendar je tam časovna opredelitev bistveno težja, saj so plasti zelo premešane. Med izkopavanjem so naleteli tudi na kose hidravličnega ometa, ki naj bi kazali na obstoj term ali cisterne v vili (Kavur 2011, 53). Žal sta se med materialom ohranila samo dva manjša koščka omenjenega ometa iz sonde 1 in 3. Košček iz sonde 3 je bil dokumentiran v plasti, kjer so bile najdene mozaične kocke in omet.

Graf 7: Različna obarvanost stenskega ometa iz sonde 3 po stratigrafskih enotah (SE).

Graph 7: Different coloured wall plaster in each stratigraphic unit (SU) of trench 3.

DROBNE NAJDBE

Transportna keramika

Amfore so primer transportne keramike, ki je pogosta v arheoloških zapisih, saj so bile smatrane kot potrošni material. Med izkopavanjem v servitskem samostanu je bilo najdenih nekaj fragmentov amfor, vendar so večji del težko določljivi kosi kot npr. fragmenti ostenja oz. kosi brez diagnostičnih lastnosti. Kljub temu, je prepoznan ročaj amfore Dressel 6A (Kat.št. 56; T.3: 20), ostenje z nastavkom za ročaj amfore Dressel 6B (Kat.št. 46; T.1: 10) ter ustje amfore Dressel 20 (Kat.št. 15; T.2: 15). Za amfore Dressel 6A so značilni robustni ročaji, kakršen je tudi primer iz servitskega samostana. V teh amforah so prevažali vino in garum. Prisotne so na zgodnjerskih urbanih najdiščih na območju današnje Slovenije vse do sredine 1. stoletja n.š. (Gaspari et al. 2007, 173). Amfore 6B so, ne glede na podobno ime, od 6A različice popolnoma drugačne. Služile so za transport olja, predvsem je znano istrsko olje. Poleg delavnic teh amfor v Istri (Fažana, mogoče tudi Loron, ustje Mirne) se na osnovi prosopografskih podatkov domneva proizvodna središča še v Padovi, Veroni in Trstu (Starac 1997, 144). Po Hadrijanovem obdobju, ko upade proizvodnja istrskega olja, Dressel 6B amfore nadomestijo amfore Dressel 20 iz južne Španije (Vidrih Perko 2000, 433).

Razen ročaja Dressel 6A amfore, so vsi do sedaj omenjeni odlomki amfor iz sonde 1, od koder izvira večina tovrstnega materiala, iz tega najdišča. Amfore so prisotne v SE19, 20 in najbolj številčno v SE25. To so plasti, kjer se pojavlja v tej sondi tudi največ tegul. V sondi 2 so bili posamezni kosi amfor najdeni v SE8, 9 in 10, medtem ko je bil v sondi 3 najden zgolj ročaj domnevne Dressel 6A amfore v eni izmed mlajših plasti (SE 4).

³ Še posebej so zanimivi fragmenti belega ometa iz SE2 (sonda 3), ki je bil slikan v tempera tehniki z roza barvo in pripada notranji oblogi grobnice.

Kuhinjska keramika

Groba hišna ali kuhinjska keramika je datacijsko težko določljiva, saj se preproste oblike časovno niso veliko spreminjale. Skoraj vsa kuhinjska keramika je iz sonde 1. Imamo odlomek dna (Kat.št. 50; T. 2: 14) in ustja (Kat.št. 44; T.1: 8) iz temno sive gline z vključki kalcita. Ustje je izvihano in na notranji strani so vidni sledovi glavničenja. V sedmih primerih se pojavlja nenavadna zmes temno oranžne barve z vključki kamna, skrilavca (Kat.št. 38-42, 45, 57; T.1: 2-6, 9, T.3: 21). Večji odlomek je odlomek ustja z ostenjem (Sl. 5; Kat.št. 41; T.1:5). V preseku je ustje okroglo oblikovano, za prazgodovinsko datacijo malenkost premajhne dimenzije. Gre za posodo večjih dimenzij (premer ustja cca. 40 cm), mogoče okrašeno z rebrom. Tovrstna keramika se pojavlja tudi na drugih rimskodobnih najdiščih na Obali (Fizine, Školarice)⁴.

Sl. 5: Odlomek ustja iz grobo prečiščene temno oranžne gline z vključki skrilavca (Kat.št. 41).

Fig. 5: A rim fragment made of roughly purified dark orange clay with inclusions of slate (Cat.No. 41).

Namizna keramika

Vsega skupaj imamo štiri primerke finega namiznega posodja. Dva fragmenta (Kat.št. 48, 49; T.2: 12, 13) iz sonde 1 sta bila najdena v plasti skupaj s fragmenti amfor in tegulo z žigom Crispini, zelo uničen fragment terre sigillate (Kat.št. 37; T.1: 1) pa skupaj z že omenjeno grobo keramiko z vključki skrilavca. Iz sonde 3 je odlomek ustja Sarius čaše (Consp R13)(Kat.št. 58; T.3:

22), ki se je uporabljala za konzumacijo vina. Tovrstne čaše se izdelujejo od konca 1. stoletja pr.n.š. do sredine 1. stoletja n.š., višek priljubljenosti dosežejo v času cesarja Avgusta in Tiberija (Carandini, 190). Pladnju oz. krožniku pripada fragment dna z reliefno močno oblikovanim robom (Kat.št. 49; T.2: 13). Gre za aretinsko produkcijo (Consp 21), ki jo datiramo v prvo polovico 1. stoletja n.š. Glede na analogijo iz Štalenske gore je kos iz časa Klavdija (Schindler Kaudelka et al. 2001, Tafel 1, MB224). Prisoten je tudi fragment ostenja sklede, na kateremu so sledovi reliefnega okrasa, ki pa so zaradi skoposti težko določljivi (Kat.št. 48; T.2: 12). Najverjetneje gre za obliko Drag 29 južno galske produkcije. Terra sigillata iz proizvodnih centrov na jugu današnje Francije je namreč prisotna na obalnih območjih severnega Jadrana, zaradi morskih trgovskih poti⁵.

V sondi 1 je bil najden odlomek ustja z vratom in nakazanim ročajem (Kat.št. 47; T.2: 11), ki glede na manjši premer ustja, pripada vrču. Zaradi slabe ohranjenosti ne moremo določiti ali gre za eno ali dvoročajni vrč. Vrči so sicer najpogostejša namizna keramika, ki je služila za serviranje vina.

Oljenka

V sondi 1 je bil najden fragment rimske reliefne oljenke (Kat.št. 53; T.2: 17). Ohranjen je zgolj del diska in ramena. Na disku je okras v obliki rozete, od katere so se ohranili trije lističi od prvotnih verjetno dvanajstih. Na ramenu teče biserni niz, ki ga od rozete ločujeta dve vrezani vzporedni liniji. Za natančno datacijo žal nimamo ohranjenega noska, ki bi nam pomagal tudi pri natančni določitvi tipa oljenke. Okvirno fragment pripada oljenki tipa Loeschcke VIII, ki jih v Akvileji datirajo široko, še posebej primerke z bisernim nizom, v 2. in 3. stoletje. Po analogiji iz Akvileje (Di Filippo Balestrazzi 1988, 341), ki se ujema po številu listkov rozete in velikosti diska, gre morda celo za oljenko tipa Loeschcke VI b. Ta redki tip se od Loeschcke VIII loči zaradi znakov pritrdjevanja noska, ki pa žal tu niso ohranjeni. Glede na najdbe iz Pompejev je začetek produkcije datiran v sredino 1. stoletja in se nadaljuje do druge polovice 2. stoletja.

Steklo

Od rimskega stekla sta ohranjena zgolj dva fragmentirana balzamarija, oba iz sonde 1. V obeh primerih se je ohranilo le ustje in vrat, zato ne poznamo oblike trupa, ki je pomembna za definiranje datacije. Oba balzamarija sta slabše kvalitete, saj steklo vsebuje veliko zračnih mehurčkov. Balzamarij z izvihanim oz. izvlečenim ustjem (Kat.št. 54; T.3: 18) ima ohranjen del, ki nakazuje nadaljevanje v hruškasto oz. podolgovato ovalno oblikovan trup. Podoben primerek iz Ptuja je datiran v prvo po-

4 Za ustno informacijo se zahvaljujem Tini Žerjal.

5 Za ustno informacijo se zahvaljujem Patrizii Donat.

lovico 1. do prve polovice 2. stoletja (Lazar 2003, 180). Drug fragment balzamarija (Kat.št. 43; T.1: 7) je manj ohranjen in zelo močno irisiran. Ustje je bilo ravno tako izvihano, nato pa navpično potegnjeno in ravno odrezano. Na notranji strani je tik pod robom manjši utor. Balzamarij verjetno pripada 2. ali 3. stoletju.

SKLEP

Na nekdanjem koprskem otoku, ki ga danes na kopenski strani zamejujeta Pristaniška ulica in Vojkovo nabrežje, nimamo veliko arheoloških podatkov iz časa pred pozno antiko. Zaradi postopnega dvigovanja nivoja morske gladine, so bili prebivalci otoka prisiljeni se prilagajati razmeram. V boju med človekom in morjem se je vzorec poselitve otoka spreminjal in iz današnjega mestnega rastra je skoraj nemogoče iskati prežitke antične poselitve. Ostaja nam le logično sklepanje in nekaj manjših najdb. Na temo poselitve nekdanjega koprškega otoka je že bilo izdelanih nekaj preglednih del: Matej Župančič (1989), Radovan Cunja (2006) in nazadnje Mitja Guštin s sodelavci (2011). Do sedaj imamo podatke o stavbnih ostankih zgolj na nekaterih lokacijah. Za lokacijo servitskega samostana z okolico in Trg Brolo se glede na najdene mozaične ostanke predvideva rimsko vilo. Pri izkopavanjih na Grudnovi 3 najstarejšo fazo predstavljajo ostanke zidov oz. temeljev zidov, najverjetneje antičnega objekta, grajenih iz lomljencev in malte ter postavljenih na geološko osnovo. Na Tovarniški 8-10/Vojkovem nabrežju 17 so ravno tako tik nad geološko osnovo našli suhograjen zid, ki so ga v 1. stoletje datirali na osnovi drobnih najdb. Na Kumarjevi ulici 1 so bili verjetno leseni objekti, saj so med izkopavanjem naleteli na ostanke stojk, ki so bile vkopane v rumeno rjavo ilovico. Zgodnjerimska plast je bila sicer zabeležena med izkopavanji v stolni cerkvi Marijinega Vnebovzeta, a žal kot uničena. Na Kapucinskem vrtu so med prevladujočim pozno antičnim materialom bile tudi starejše najdbe. Glede na prisotnost posameznih kamnitih spolij v poznoantičnem zidu, obstaja možnost, da je v bližini obstajal starejši objekt, katerega gradbeni material je bil kasneje ponovno uporabljen (Cunja 1987, 279). Rimske najdbe, ki potrjujejo življenje na otoku v 1. stoletju n.š., so žal še preskromne, da bi lahko razumeli poselitveni vzorec prve poselitve. Glede na to, da govorimo o času, ko so vodne poti še vedno prednjačile pred kopnimi, je v tem pogledu Koper imel idealno lego. Sam otok je nudil zaščito morebitnim pristaniščem na vzhodni strani, zato že Šašel (1974, 448) predlaga iskati zametke prvotne aglomeracije na današnjem Vojkovem nabrežju. Žal pa je ta del bil v procesu spajanja otoka s kopnim deležen največjih sprememb in posledično uničen arheoloških zapisov. Upoštevati moramo možnost, da je, zaradi kontinuitete poselitve in mogoče same narave gradnje,

poznavanje začetne faze poselitve otoka za vedno izgubljeno. Če primerjamo s situacijo v bližnjem Trstu, bomo naleteli na podoben problem. Iz pisnih virov vemo, da je Tergeste rimska kolonija že sredi 1. stoletja pr.n.š., vendar do sedaj poselitev v tem času še ni bila potrjena z arheološkimi najdbami (Maggi et al. 2009, 14).

Kljub vsemu, pa nas še vedno kdaj pa kdaj presestetijo ostaline iz rimske dobe v Kopru. Eno takšnih je nedvomno odkritje rimske vile v servitskem samostanu. Kritino v sondi 3 lahko povežemo s spodaj ležečim mozaikom in najdbami stenskega ometa s poslikavo. Očitno je, da se nahajamo v enem od prostorov rimske vile, katere obseg nam je še neznan. Glede na starejšo najdbo mozaika iz sredine 20. stoletja, lahko gre za enoten prostor, mogoče hodnik. Iz sonde 3 drobnega materiala, ki bi natančneje datiral stavbne elemente, skoraj ni, z izjemo odlomka Sarius čaše. Nasprotno pa imamo v sondi 1 veliko odlomkov keramike, ki jo širše lahko datiramo od konca 1. stoletja pr.n.š. do 3. stoletja, v glavnem pa prevladuje datacija od sredine 1. stoletja n.š. do sredine 2. stoletja n.š. Gradbeni material iz te sonde je v primerjavi z ostalimi bolj fragmentiran. Danes je sonda 1 fizično ločena od ostalih dveh, saj se nahaja na malem dvorišču in ne v križnem hodniku kot ostali dve. Od domnevno rimskih stavbnih struktur je v sondi 1 ohranjena plast nepravilnih kamnov zidu brez maltnega veziva, postavljenega na rumenkasto sterilno ilovnato podlago. Prostor je bil zelo podvržen kasnejšim posegom (vkopom za grobnice). Zanimiva je popolna odsotnost mozaičnih kock. Sonda 2 ima izrazito prevladujoči delež stebernih elementov, kar kaže na obstoj ostebriščenega prostora, mogoča dvorišča ali portika. Tako kot v sondi 3 je tudi tukaj izredno malo drobnega materiala.

Izkopavanja iz servitskega samostana na eni strani potrjujejo že starejše, slabo dokumentirano odkritje, na drugi strani pa prinašajo nove podatke, s katerimi se skuša rekonstruirati življenje na otoku v času rimske dobe.

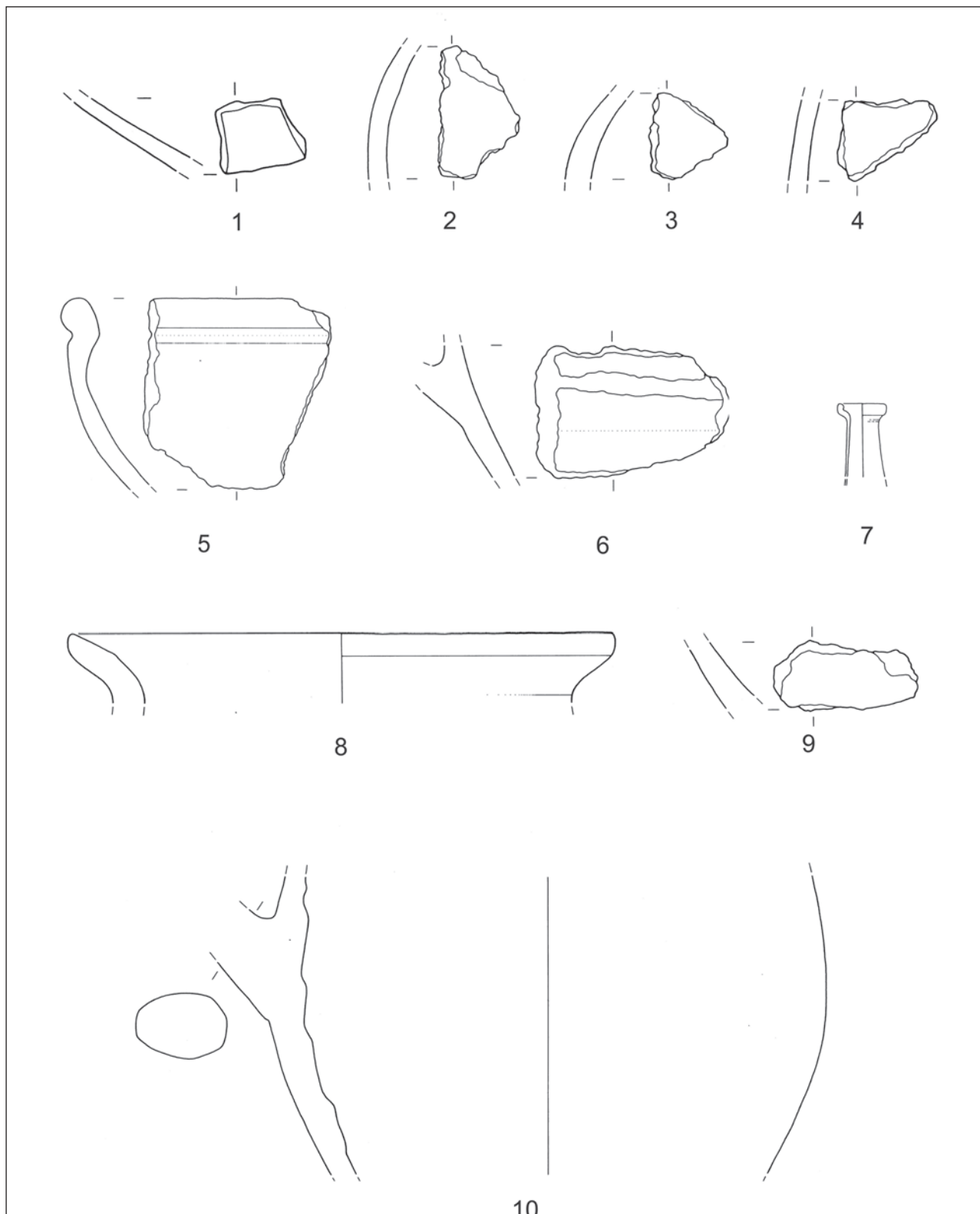
KATALOG

Gradbeni material⁶

1. Tegula- fragment tegule, barva blede rumena (2.5Y 8/4), teža 460 g, debelina 1,8-2,9 cm, največja ohranjena dolžina 17 cm, največja ohranjena širina 13 cm, na zgornji gladki strani vrezan napis (C?)ES.V.E, višina črk 2,4-3,2 cm, največja globina vreza 0,1 cm (inv. št. 1/19/287).
2. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 7/6) v prelomu, na zunanji površini rožnata (7.5YR 8/3), teža 860 g, debelina 2,7-2,9 cm, največja ohranjena dolžina 26,5 cm, največja ohranjena širina 11 cm, na zgornji strani žig v pozitivu CRISPI-NI v okvirju, višina črk 1,3 cm, gornji rob okvirja

6 Barve so določene po Munsell lestvici.

- ni viden, dolžina okvirja 10,4 cm, največja globina odtisa 0,2 cm (inv. št. 1/20/402).
3. Tegula- fragment tegule, barva rumeno rdeča (5YR 6/6) v prelomu, na zunanji površini rdeče rumena (7.5YR 7/6), teža 1980 g, debelina 3,3-3,6 cm, največja ohranjena dolžina 29 cm, največja ohranjena širina 18 cm, na prelomu prisotna malta, na zgornji strani žig v pozitivu PETRONIAE.TERTVL v okvirju, višina črk 1,1 cm, TR, NI, AE, TE in TVL v ligaturi, višina okvirja 1,5-1,6 cm, dolžina okvirja 7,5 cm, največja globina odtisa 0,15 cm (inv. št. 3/5/127).
 4. Tegula- fragment tegule, barva rumeno rdeča (5YR 6/6) v prelomu, na zunanji površini rdeče rumena (7.5YR 7/6), teža 190 g, debelina 2,7 cm, največja ohranjena dolžina 11 cm, največja ohranjena širina 10 cm, na zgornji strani od žiga v pozitivu v okvirju ohranjene črke ETRONIAE.TER, višina črk 1,1 cm, TR, NI, AE in TE v ligaturi, višina okvirja 1,6 cm, ohranjena dolžina okvirja 5,6 cm, največja globina odtisa 0,15 cm (inv. št. 3/9/164).
 5. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 7/6), teža 1360 g, debelina 2,7-3,2 cm, največja ohranjena dolžina 26 cm, največja ohranjena širina 18 cm, na zgornji strani žig v pozitivu CRISPINI v okvirju in sled s prsti narejene krožnice, višina črk 1,2 cm, višina okvirja 1,6 cm, dolžina okvirja 9,4 cm, največja globina odtisa 0,1 cm (inv. št. 3/15/229).
 6. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 7/6), teža 290 g, debelina 2,9 cm, največja ohranjena dolžina 14 cm, največja ohranjena širina 7 cm, na zgornji strani sled s tremi prsti narejene krožnice, največja globina sledi 0,1 cm (inv. št. 3/19/268).
 7. Tegula- fragment tegule, barva blede rumena (2.5Y 8/3), teža 70 g, debelina 3-3,6 cm, največja ohranjena dolžina 6 cm, največja ohranjena širina 4 cm, na zgornji strani vtisnjen krog, polmer kroga 11,5 cm, največja globina odtisa 0,1 cm (inv. št. 3/24/241).
 8. Tegula- fragment tegule, barva blede rumena (2.5Y 8/3), teža 630 g, debelina 2,5-2,6 cm, največja ohranjena dolžina 19 cm, največja ohranjena širina 12 cm, na zgornji strani sled s tremi prsti narejene krožnice, največja globina sledi 0,2 cm (inv. št. 3/29/283).
 9. Tegula- fragment tegule, barva blede rumena (2.5Y 8/3), teža 3620 g, debelina 2,8-3,8 cm, največja ohranjena dolžina 39 cm, največja ohranjena širina 27 cm, na zgornji strani s prsti napisana črka H, višina črke 4,6 cm, največja globina vtisa 0,2 cm (inv. št. 3/31/355).
 10. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 7/6) v prelomu, na zunanji površini rožnata (5YR 7/4), teža 3170 g, debelina 2,8-3,6 cm, največja ohranjena dolžina 24,5 cm, največja ohranjena širina 20 cm, na zgornji strani žig v pozitivu CRISPINI v okvirju in sled s prsti narejene krožnice, višina črk 1,2 cm, višina okvirja 1,7 cm, ohranjena dolžina okvirja 9,3 cm, največja globina odtisa 0,3 cm (inv. št. 3/31/388).
 11. Tegula- fragment tegule, barva blede rumena (2.5Y 8/4), teža 3040 g, debelina 2,7-3,2 cm, največja ohranjena dolžina 32 cm, največja ohranjena širina 26 cm, na zgornji strani odtis dveh živalskih tac, velikost tace 5,7x5,8 cm, največja globina odtisa 0,7 cm (inv. št. 3/31/389).
 12. Tegula- fragment tegule, barva rožnata (7.5YR 7/4) v prelomu, na zunanji površini rdeč premaz, teža 770 g, debelina 2,8 cm, največja ohranjena dolžina 18 cm, največja ohranjena širina 15,5 cm, na zgornji strani od žiga v pozitivu ohranjene črke INI v okvirju in sled s prsti narejene krožnice, višina črk 1,3 cm, višina okvirja 1,6 cm, ohranjena dolžina okvirja 3,2 cm, največja globina odtisa 0,15 cm (inv. št. bš 1).
 13. Tegula- fragment tegule, barva zelo blede rjava (10YR 7/4), teža 910 g, debelina 3,3-3,7 cm, največja ohranjena dolžina 19 cm, največja ohranjena širina 18 cm, na zgornji strani od žiga v negativu ohranjeni črki QC, celotna višina črk ni ohranjena, največja globina odtisa 0,12 cm (inv. št. bš 2).
 14. Tegula- trije fragmenti tegule, barva zelo blede rjava (10YR 7/4), teža 2520 g, debelina 3-3,7 cm, največja ohranjena dolžina 37 cm, največja ohranjena širina 25,5 cm, na zgornji strani žig v negativu Q.CLODI.AMBROSI, višina črk 2,4 cm, DI, AM in SI v ligaturi, največja globina odtisa 0,3 cm (inv. št. bš 3).
 15. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 7/6), teža 400 g, debelina 2,9-3,2 cm, največja ohranjena dolžina 13,5 cm, največja ohranjena širina 12,5 cm, na zgornji strani od žiga v pozitivu ohranjene črke CRI v okvirju, višina črk 1,3 cm, višina okvirja 1,7 cm, ohranjena dolžina okvirja 4,1 cm, največja globina odtisa 0,25 cm (inv. št. K2).
 16. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 7/6), teža 760 g, debelina, največja ohranjena dolžina 15,5 cm, največja ohranjena širina 14 cm, na zgornji strani žig v pozitivu RISPINI v okvirju, višina črk 1,3 cm, spodnji rob okvirja ni viden, ohranjena dolžina okvirja 8,7 cm, največja globina odtisa 0,1 cm (inv. št. K3).
 17. Tegula- fragment tegule, barva blede rumena (2.5Y 8/3), teža 280 g, debelina 3 cm, največja ohranjena dolžina 10 cm, največja ohranjena širina 9 cm, na zgornji strani od žiga v pozitivu ohranjene črke CRISP v okvirju, višina črk 1,3 cm, višina okvirja 1,7 cm, ohranjena dolžina okvirja 6,4 cm, največja globina odtisa 0,05 cm (inv. št. K5).
 18. Tegula- fragment tegule, barva rožnata (7.5YR 7/3), teža 2810 g, debelina 3-3,6 cm, največja ohranjena dolžina 30 cm, največja ohranjena širina 19 cm, na zgornji strani žig v pozitivu CRISPINI v okvirju in sled s prsti narejene krožnice, višina črk 1,3 cm, višina okvirja 1,6 cm, dolžina okvirja 10,3 cm, največja globina odtisa 0,15 cm (inv. št. K7).
 19. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 6/6), teža 350 g, debelina 2,7-3 cm, največja ohranjena dolžina 17 cm, največja ohranjena širina 6,5

T.1: 1 (Kat.št. 37), 2 (Kat.št. 38), 3 (Kat.št. 39), 4 (Kat.št. 40), 5 (Kat.št. 41), 6 (Kat.št. 42), 7 (Kat.št. 43), 8 (Kat.št. 44), 9 (Kat.št. 45) in 10 (Kat.št. 46). M= 1:2. Risba: Janja Tratnik Šumi.

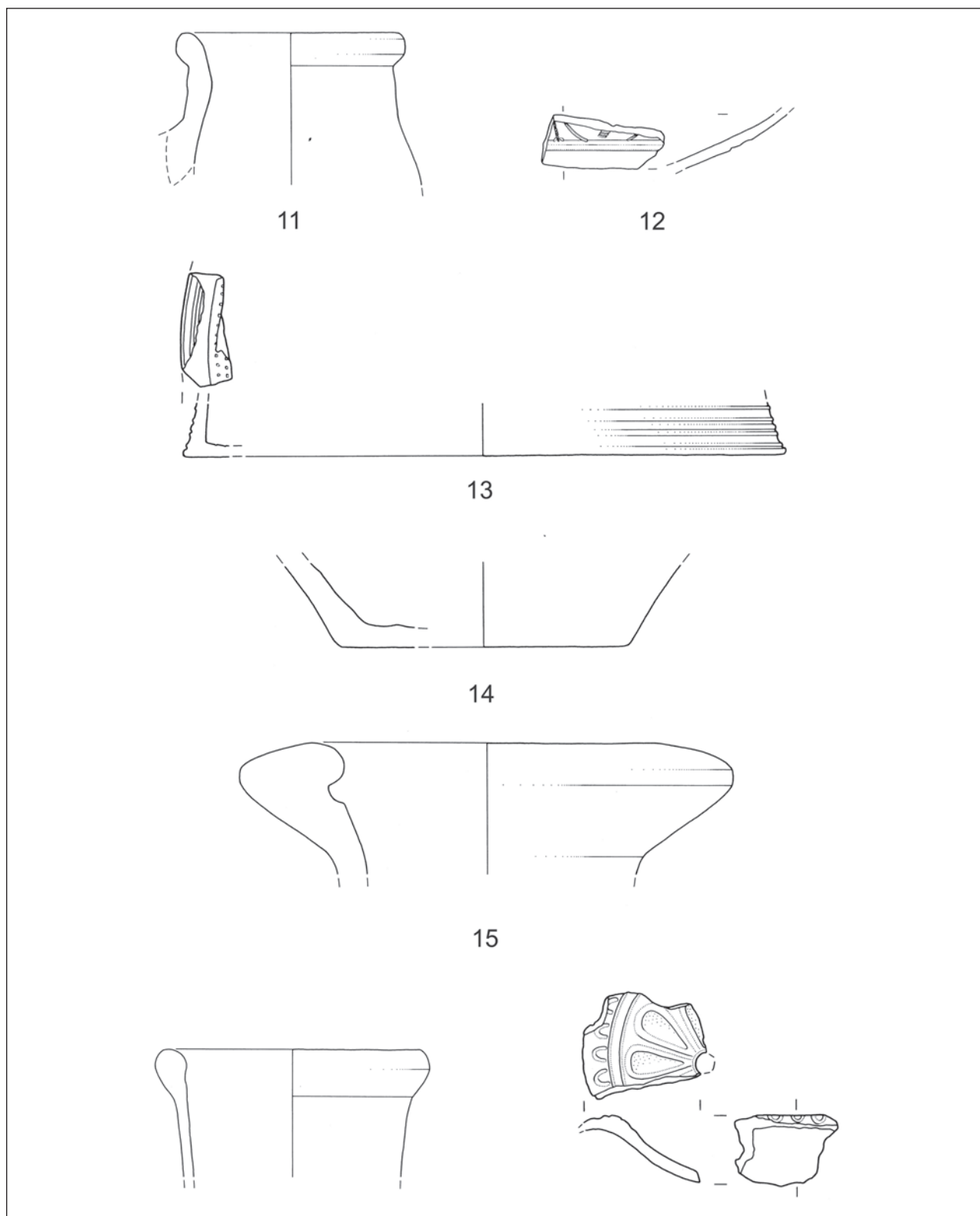
T.1: 1 (Cat.No. 37), 2 (Cat.No. 38), 3 (Cat.No. 39), 4 (Cat.No. 40), 5 (Cat.No. 41), 6 (Cat.No. 42), 7 (Cat.No. 43), 8 (Cat.No. 44), 9 (Cat.No. 45) in 10 (Cat.No. 46). M= 1:2. Drawing: Janja Tratnik Šumi.

- cm, na zgornji strani od žiga v pozitivu ohranjena črka C v okvirju, višina črk 1,2 cm, spodnji rob okvirja ni viden, ohranjena dolžina okvirja 1,6 cm, največja globina odtisa 0,1 cm (inv. št. K8).
20. Tegula- fragment tegule, barva rdeče rumena (5YR 6/6), na zunanji površini rdeč premaz, teža 260 g, debelina 2,8 cm, največja ohranjena dolžina 10 cm, največja ohranjena širina 10 cm, na zgornji strani od žiga v pozitivu ohranjene črke CRI v okvirju, ohranjen samo zgornji del črk, ohranjena dolžina okvirja 3,8 cm, največja globina odtisa 0,1 cm (inv. št. K10).
21. Stenska poslikava- ohranjena ena plast ometa, intonaco deb. 3,8 cm iz peska in večjega dela apna, zelo grobo zravnana površina, slikanje v secco tehniki v črni in pompejansko rdeči barvi. Vel. 5,8x5 cm (inv. št. 3/01/14-1).
22. Stenska poslikava- ohranjena ena plast ometa, intonaco deb. 4,5 cm iz peska in večjega dela apna, zelo grobo zravnana površina, slikanje v secco tehniki v črni in pompejansko rdeči barvi. Vel. 6,5x4,2 cm (inv. št. 3/04/94-1).
23. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene izprana pompejansko rdeča. Vel. 6,5x5 cm (inv. št. 3/04/146-1).
24. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1,5 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sajasto črna. Vel. 5,5x4 cm (inv. št. 3/24/255-1).
25. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1,5 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,8 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sajasto črna, slikanje v secco tehniki v pompejansko rdeči barvi. Vel. 8x4,8 cm (inv. št. 3/31/298-1).
26. Stenska poslikava- ohranjene tri plasti ometa, grob izravnalni omet deb. 1,2 cm iz prodca, mivke, apna in plev, nosilni omet deb. 1 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, barve so izprane, vidne le svetle in temne linije, v fresco tehniki slikanje v sajasto črni barvi, barve v secco tehniki odluščene. Vel. 12,7x11,5 cm (inv. št. 3/31/323-1).
27. Omet- ohranjene dve plasti, grob izravnalni omet deb. 1-2 cm iz prodca, mivke, apna in plev, nosilni omet deb. 1,2 cm iz prodca, mivke in apna, izravnalni omet ima vtisnjeno podlago iz prepleta. Vel. 6,2x4,5 cm (inv. št. 3/31/336-1).
28. Stenska poslikava- ohranjene tri plasti ometa, grob izravnalni omet deb. 1,6 cm iz prodca, mivke, apna in plev, nosilni omet deb. 1,3 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sajasto črna, v fresco tehniki slikanje v pompejansko rdeči barvi, prskast ornament v oker in zeleni barvi. Vel. 9x9 cm (inv. št. 3/32/356-1).
29. Stenska poslikava- ohranjene tri plasti ometa, grob izravnalni omet deb. 1,3 cm iz prodca, mivke, apna in plev, nosilni omet deb. 1,3 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sivo modra, v fresco tehniki slikanje v pompejansko rdeči barvi, prskast ornament v oker in zeleni barvi. Vel. 11x10,5 cm (inv. št. 3/32/357-1).
30. Stenska poslikava- ohranjene tri plasti ometa, grob izravnalni omet deb. 1 cm iz prodca, mivke, apna in plev, nosilni omet deb. 1,5 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sajasto črna. Vel. 16,5x10,5 cm (inv. št. 3/32/393-1).
31. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1,5 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sajasto črna. Vel. 6,8x3,8 cm (inv. št. 3/32/393-2).
32. Stenska poslikava- ohranjena ena plast ometa, rahlo uvita (kotni del?), intonaco deb. 1 cm iz silikatnega peska in apna, grobo zravnana površina, slikanje v secco tehniki v oker barvi. Vel. 6,5x4,2 cm (inv. št. 3/32/397-1).
33. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1,3 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je pompejansko rdeča. Vel. 8,8x6,3 cm (inv. št. 3/32/473-1).
34. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1,3 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,5 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene je sivo modra, slikanje v secco tehniki v pompejansko rdeči barvi, prskast ornament v oker in zeleni barvi. Vel. 8x6,1 cm.
35. Stenska poslikava- ohranjene tri plasti ometa, grob izravnalni omet deb. 1 cm iz prodca, mivke, apna in plev, nosilni omet deb. 1,3 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,8 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene sajasto črne barve, slikanje v secco tehniki v pompejansko rdeči, oker in beli barvi. Vel. 8,8x7,5 cm.
36. Stenska poslikava- ohranjeni dve plasti ometa, nosilni omet deb. 1,2 cm iz prodca, mivke in apna, intonaco deb. 0,7 cm iz silikatnega peska in apna, zravnana površina, osnovna barva stene sajasto črne barve, slikanje v secco tehniki v pompejansko rdeči. Vel. 8x5,3 cm.

Drobne najdbe

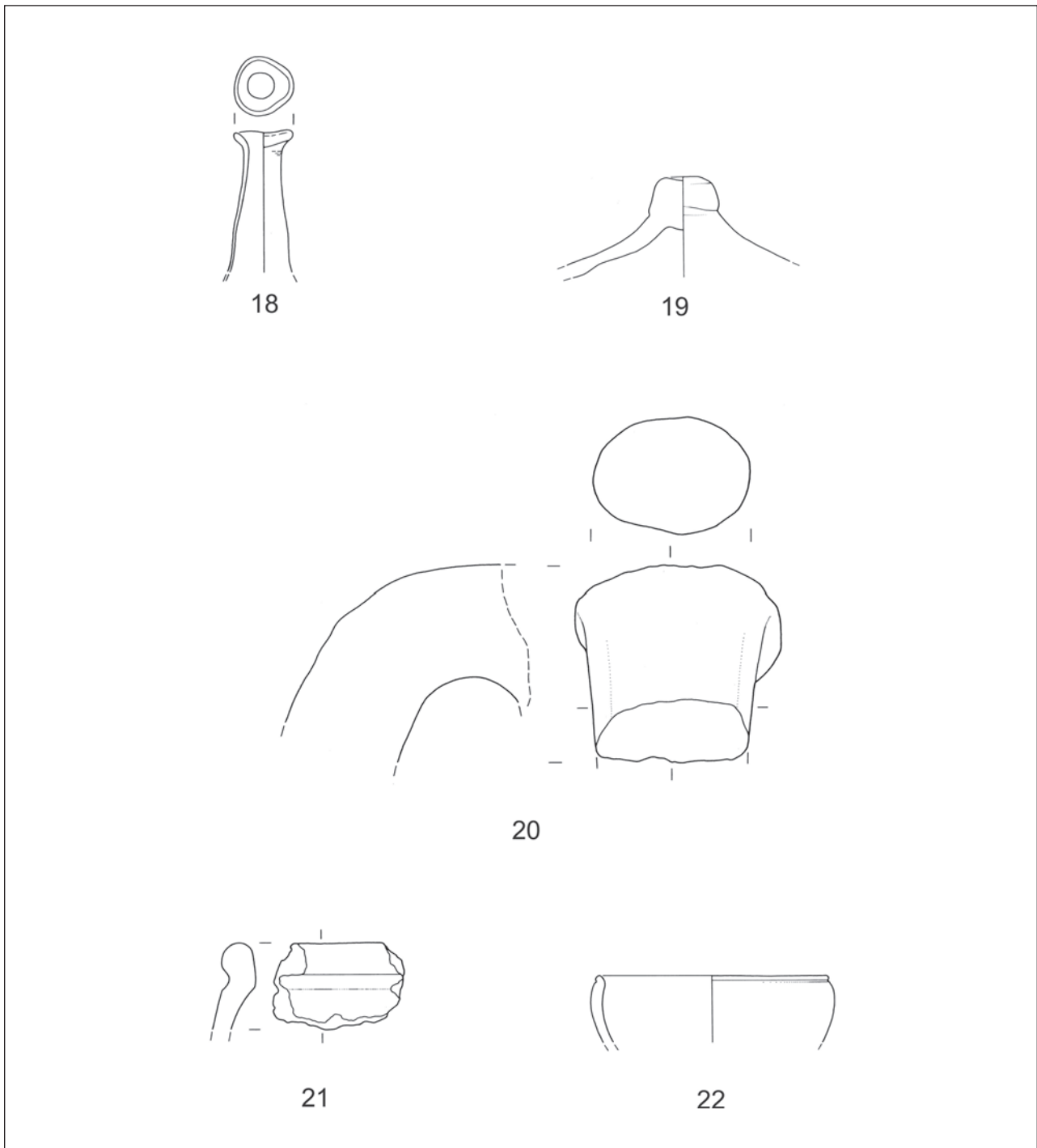
Sonda 1

37. Krožnik- odl. dna; terra sigillata (Padana). Vel. 2,9x2,2 cm (inv. št. 1/15/247-13).

T.2: 11 (Kat.št. 47), 12 (Kat.št. 48), 13 (Kat.št. 49), 14 (Kat.št. 50), 15 (Kat.št. 51), 16 (Kat.št. 52) in 17 (Kat.št. 53).
M= 1:2. Risba: Janja Tratnik Šumi.

T.2: 11 (Cat.No. 47), 12 (Cat.No. 48), 13 (Cat.No. 49), 14 (Cat.No. 50), 15 (Cat.No. 51), 16 (Cat.No. 52) in 17 (Cat.
No. 53). M= 1:2. Drawing: Janja Tratnik Šumi.

T.3: 18 (Kat.št. 54), 19 (Kat.št. 55), 20 (Kat.št. 56), 21 (Kat.št. 57) in 22 (Kat.št. 58). M= 1:2. Risba: Janja Tratnik Šumi.

T.3: 18 (Cat.No. 54), 19 (Cat.No. 55), 20 (Cat.No. 56), 21 (Cat.No. 57) in 22 (Cat.No. 58). M= 1:2. Drawinig: Janja Tratnik Šumi.

38. Lonec- odl. ostenja; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Vel. 4,5x2,7 cm (inv. št. 1/15/247-16).
39. Lonec- odl. ostenja; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Vel. 2,8x2,6 cm (inv. št. 1/15/247-17).
40. Lonec- odl. ostenja; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Vel. 3,2x2,7 cm (inv. št. 1/15/247-18).
41. Lonec- odl. ustja in ostenja; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Pr.u. 43,6 cm, v. 7,2 cm (inv. št. 1/15/248-1).
42. Lonec- odl. ostenja z rebrom?; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Vel. 7x4,8 cm (inv. št. 1/15/248-2).
43. Balzamarij- ustje in vrat; močno irisirano, slabe kvalitete (mehurčki), ustje odrezano. Pr.u. 1,8 cm, v. 2,6 cm (inv. št. 1/15/252-1).
44. Lonec- odl. ustja z ostenjem; grobo prečiščena temno siva glina z vključki kalcita, na notranji strani ustja sledovi glavničenja. Pr.u. 20 cm, v. 2,7 cm (inv. št. 1/19/288-1).
45. Lonec- odl. ostenja; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Vel. 4,8x2,5 cm (inv. št. 1/19/288-2).
46. Amfora- odl. ostenja z ročajem; dobro prečiščena oranžna glina, Dressel 6B. Vel. 11,3x9 cm (inv. št. 1/20/328-1).
47. Vrč- odl. ustja in ostenja; fino prečiščena svetlo rjava glina, na ostenju se nakazuje ročaj. Pr.u. 8,1 cm, v. 4,7 cm (inv. št. 1/20/352-1).
48. Skleda- odl. ostenja; terra sigillata (južna Galija), Dragendorff 29. Vel. 4,3x3,9 cm (inv. št. 1/20/352-2).
49. Pladenj-odl. ostenja; terra sigillata (aretinska), Conspectus 21. Pr. roba 21 cm, v. 1,5 cm (inv. št. 1/20/408-1).
50. Lonec- odl. dna in ostenja; grobo prečiščena rjava do črna glina. Pr.d. 10,2 cm, v. 2,6 cm (inv. št. 1/20/408-2).
51. Amfora- odl. ustja in ostenja; grobo prečiščena rjava glina, Dressel 20. Pr.u. 17,2 cm, v. 4,7 cm (inv. št. 1/20/408-3).
52. Amfora/vrč- odl. ustja in ostenja; dobro prečiščena oranžna glina. Pr.u. 9,2 cm, v. 4,9 cm (inv. št. 1/25/429-1).
53. Oljenka- odl. ramena in diska; fino prečiščena svetlo rjava glina, motiv večlistne rozete in bisernega niza. Vel. 4x3,6 cm (inv. št. 1/25/433-3).
54. Balzamarij- ustje in vrat; steklo slabe kvalitete (mehurčki), izvihano ustje, nakazuje se hruškasto telo. Pr.u. 1,9 cm, v. 4,5 cm (inv. št. 1/26/159-1).

Sonda 2

55. Amfora-odl. dna z ostenjem; fino prečiščena oranžna glina, dno zaključeno z gumbom. Pr.d. 2,3 cm, v. 3,6 cm (inv. št. 2/08/195-2).

Sonda 3

56. Amfora- odl. ročaja; grobo prečiščena rumena glina, Dressel 6A. Vel. 9x6,5 cm (inv. št. 3/04/97-1).
57. Lonec- odl. ustja in ostenja; grobo prečiščena temno oranžna glina z vključki skrilavca. Vel. 4,3x3,1 cm (inv. št. 3/04/146-1).
58. Čaša- odl. ustja z ostenjem; terra sigillata, Sarius čaša. Vel. 2,6x1,6 cm (inv. št. 3/22/234-1).

ROMAN FINDS FROM THE EXCAVATIONS IN THE SERVIT MONASTERY IN KOPER

Tina KOMPARE

University of Primorska, Science and Research Centre, Institute for Mediterranean Heritage, SI-6330 Piran, Bolniška 20, p.b. 14
e-mail: tina.kompare@zrs.upr.si

SUMMARY

In 2011 the Institute for Mediterranean Heritage, Science and Research Centre of the University of Primorska conducted archaeological excavations in the Servite monastery in Koper. They discovered remains of a Roman villa from 1st century AD. Among the material derived from the three trenches is prevalent building material. A big amount of tegulae was found, some of them also with stamps of Q. Clodi Ambrosi, Crispini and Petronae Tertvl(---). Mostly in the trench 2 were segments of bricks for pilars, maybe remains of atrium or portico. The most exceptional finding is the black and white mosaic, which was under the remains of mural painting. The same pattern of mosaic was found nearby (approximately 20 m away) in the middle of the 20th century. It is possible that the both pieces of mosaic are part of the same pavement which covered the long hall (fauces). The plaster found was white, black, red and ocher. Paintings are simple, only few fragments have some badly preserved multicolor decoration. Scarce small findings are from the trench, where almost no remains of roman building, except very damaged wall, was found. There were pieces of amphoras, kitchen and table pottery, fragment of an oil lamp and two balsamaries. Small findings are dated

mostly from the middle of the 1st century AD to the middle of the 2nd century AD. We have detected amphoras Dressel 6A, Dressel 6B and Spanish Dressel 20. There are also fragments of terra sigillata.

We do not know much about roman period on the former island of Koper till now. We can expect two roman villas with mosaics (location of Servit monastery with surrounding and Brolo square). Other locations with some stone and wooden structures datable in roman period are Grudnova St. 3, Tovarniška St. 8-10/Vojkovo nabrežje 17 and Kumarjeva St. 1. A destroyed roman layer was recorded during excavations in the cathedral church of the Assumption of Mary. Probably the material from roman time was later reused. Sites like Servit monastery are helping us to understand better how the island was inhabited in the first periods.

Key words: Roman villa, tegula, mosaic, mural painting, Koper, Roman period

LITERATURA

- Carandini, A. (ur.) (1985):** Atlante delle forme ceramiche. II. Ceramica fine romana nel bacino mediterraneo (tardo ellenismo e primo impero). Rim, Istituto della Enciclopedia italiana.
- Cunja, R. (1987):** Koper. Varstvo spomenikov 29. Ljubljana, 276-279.
- Cunja, R. (2006):** Ricerche archeologiche a Capodistria/Koper. V: Guštin, M., Gelichi, S. in Spindler, K. (ur.): The heritage of Serenissima. Koper, Založba Annales, 33-38.
- Di Filippo Balestrazzi, E. (1988):** Lucerne del Museo di Aquileia, Vol. II, 1. Oglej, Associazione nazionale per Aquileia.
- Djurić, B. (1976):** Antični mozaiki na ozemlju SR Slovenije. Arheološki vestnik 27. Ljubljana.
- Ettlinger, E. et al. (1990):** Conspectus formarum terrae sigillatae italico modo confectae. Materialien zur römisch-germanischen Keramik, Heft 10. Bonn, R. Habelt.
- Gaspari, A., Vidrih Perko, V., Štrajhar M. & I. Lazar (2007):** Antični pristaniški kompleks v Fizinah pri Portorožu-zaščitne raziskave leta 1998. Arheološki vestnik 58. Ljubljana, 167-218.
- Gomez, C. (1996):** I laterizi bollati romani del Friuli-Venezia Giulia, »L'album« 4. Portogruaro, Gruppo archeologico Veneto orientale.
- Gregorutti, C. (1888):** Le marche di fabbrica dei laterizi di Aquileia. Archeografo triestino, 14. Trst, 345-398.
- Guštin, M. (ur.) (2011):** Urbana arheologija Kopa. Koper, Založba Annales.
- Hoyer, S. A. (2002):** Servitski samostan v Koprú Santa Maria delle Grazie (1453-1792). V: Hoyer, S. A. (ur.): Kultura na narodnostno mešanem ozemlju Slovenske Istre. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 167-181.
- Kavur, B. (2011):** Arheološke raziskave Servitskega samostana v Koprú. V: Guštin, M. (ur.): Urbana arheologija Kopa. Koper, Založba Annales, 53-64.
- Lazar, I. (2003):** Rimsko steklo Slovenije. Opera Instituti archaeologici Sloveniae 7. Ljubljana.
- Maggi, P. Merlatti, R. in Petrucci, G. (ur.) (2009):** Sotto Trieste, percorsi nella città tra storia e archeologia. Trst, Università degli Studi di Trieste, Ministero per i Beni e le Attività Culturali.
- Matjašič, R. (1987):** La produzione ed il commercio di tegole ad Aquileia. Antichità altoadriatiche 29. Oglej, 495-531.
- Miletić, I. (2002):** Arheološka topografija otoka Unije. Histria archaeologica, 33. Pulj, 195-263.
- Parentin, L. (1975-1977):** Il mosaico romano di Capodistria dalle annotazioni di Benedetto Lonza. Atti della Società per la preistoria e protostoria della regione Friuli-Venezia Giulia 3. Trst, 167-169.
- Plesničar-Gec, L. (1998):** Antične freske v Sloveniji I. Katalogi in monografije 31/1. Ljubljana, Narodni muzej Slovenije.
- Schindler Kaudelka, E., Fastner, U. in Gruber, M. (2001):** Italische Terra Sigillata mit Appliken in Noricum. Dunaj, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Slapšak, B. (1974):** Tegula Q. Clodi Ambrosi. Situla 14-15. Ljubljana, 173-181.
- Starac, A. (1997):** Napomene o amforama Dressel 6B. Izdavanja Hrvatskog arheološkog društva, Arheološka istraživanja u Istri 18. Zagreb, 143-161.
- Stokin, M., Zanier, K. (2011a):** Simonov zaliv. Vestnik XXIII. Zavod za varstvo kulturne dediščine, Ljubljana.
- Stokin, M., Zanier, K. (2011b):** Mozaiki severnega Jadrana. Vestnik XXIV. Zavod za varstvo kulturne dediščine, Ljubljana.
- Šašel, J. (1974): Koper. Arheološki vestnik 25. Ljubljana, 446-461.
- Vidrih Perko, V. (2000):** Amfore v Sloveniji. Annales, Series historia et sociologia, 10, 2. Koper, 421-448.
- Zaccaria, C., Župančič, M. (1993):** I bolli laterizi del territorio di Tergeste romana. Cataloghi e monografie archeologiche dei Civici musei di Udine 3. Rim, 135-178.
- Žerjal, T. (2011):** Ceramic production in Northern Istria and in villa rustica at Školarice near Koper (Slovenija). V: Lipovac Vrkljan, G., Radić Rossi, I. in Šiljeg, B. (ur.): Rimske keramičarske i staklarske radionice, Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru, Zbornik I. međunarodnog arheološkog kolokvija, Crikvenica, 23.-24. listopada 2008. Crikvenica, 139-150.
- Župančič, M. (1989):** Inter utrumque tuta. V: Guštin, M. (ur.): Koper med Rimom in Benetkami, Prispevki k zgodovini Kopa. Ljubljana, Pokrajinski muzej Koper, 15-20.